

se Manden, efter at hans Arbejdsførhed er udslidt, længe før dette efter Naturens Orden burde være Tilfældet, med sin lille Familie vandre over paa Kommunens Fattigvæsen for at gøre Plads for en anden, der gaar samme Skæbne i Møde: da maa det vistnok indrømmes af hver god Kristen og af hver Fædrelandets Ven, at der er god Anledning til at opkaste det Spørgsmaal, om herved er intet at gøre? Dette Spørgsmaal havde Stænderforsamlingen altsaa i 1840 besvaret benægtende. Da det nu gentages i 1842, kommer Sagen endelig frem til Overvejelse. Den støttes i 1842 meget kraftigt af Roskilde Stænderforsamlings Præsident, Professor, Dr. theologiæ Clausen, og Grev Ahlefeldt tager igen Ordet til Fordel for Husmændene. Der nedsættes saa en Komite — det besluttet med 55 Stemmer, og ingen stemmer imod — Komiteen arbejder saa, og den 25de August afgiver den en Betænkning. Denne Komitebetænkning gaar ikke ud paa at lægge Fæstepligt paa Husene, saaledes som man havde ønsket det, men kun paa, at der skal indføres den Regel, at de kun maa lejes ud med $\frac{1}{2}$ Aars Opsigelse til 1ste Maj. Komitebetænkningen foreslaar heller ikke Ophævelse, men kun Regulering af Husmandshoveriet. Den foreslaar ogsaa bestemte Regler for Arbejdstiden, men forlænger den lovlige Arbejdstid fra 10 til 12 Timer og foreslaar ikke at forbyde Godsejeren at øve Hustugt over for Husmændene i Almindelighed, men kun over for de gifte Husmænd, over for de ugifte Husmænd skulle altsaa Godsejeren og hans Betjente vedblivende have Ret til at øve Revselsesret. Da Sagen saa kommer til endelig Behandling i September Maaned 1842, taler Provst Plesner fra Langeland og flere andre meget varmt for at gaa videre, og det lykkes Lehmann at faa gennemført den Bestemmelse, som ogsaa kommer ind i den endelige Lov, at Husmandshoveriet helt skal afskaffes. Derefter gik Sagen i 1846 til Viborg Stænder — de to første Behandlinger havde været i Roskilde Stænder — og der erklærede man sig imod at foretage noget, men det lykkedes alligevel ikke at slaa Sagen ned, den var nu kommen for langt frem, og vi fik Forordning-

gen af 27de Maj 1848, som altsaa bliver Frugten af de Bestræbelser, man har gjort i Stænderforsamlingen til Fordel for Husmændene. De vide, at ved Forordningen af 27de Maj 1848 afskaffes Husmandshoveriet, det vil sige saaledes, at det bestemmes, at Ugedagsarbejde maa fremtidig ikke betinges, men det, som en Gang er betinget, skal blive bestaaende. Saa følger Lovbestemmelser i 1850, som tilsigte at afløse det Ugedagsarbejde, som eksisterer. Dernæst følger naturligvis Revselsesrettens Afskaffelse med Hoveriets Afskaffelse, men lige indtil denne Lov udkom, sad Godsejerne altsaa inde med Magt til at øve Revselsesret over for Husmændene.

Hvorledes er saa Tilstanden bleven paa Grundlag af Forordningen af 27de Maj 1848? Den har selvfølgelig bedret sig meget betydeligt, men det kan ikke skjules, at ogsaa i den nyere Tid er der gjort væsentlig Uret mod Husmændene, navnlig derved, at man har forbigaaet dem, naar man traf Bestemmelser, som forbedrede Gaardmændenes Kaar, og derved, at man, som det blev nævnt af den ærede foregaaende Taler, fra Fæsteforhold er gaaet over til Lejeforhold. Ved Loven af 19de Februar 1861 blev der givet navnlig 3 Bestemmelser til Fordel for Fæstegaardmændene, som efter min Mening lige saafuldt burde have været givne til Fordel for Husmændene, men som dog ikke kom til at omfatte disse. Den første Bestemmelse var Erstatningsretten for Forbedringer. Der er ingen Grund til, at man ikke skal give Husmanden Erstatning lige saa vel som Gaardmanden for de Forbedringer, som han i sin Besiddelsestid har udført enten paa den Lod eller paa det Hus, han har haft i Fæste eller til Leje, naar han driver Ejendommen paa en Maade, som kommer Godsejeren eller Ejeren af Huset til Nytte, idet han forøger Ejendommens almindelige Omsætningsværdi. Den anden Bestemmelse, der er truffen 19de Februar 1861 for Gaardmændene er den, at naar en Gaardfæster eller hans Enke, altsaa den længstlevende, er død, har Boet Ret til at sidde indtil den 1ste April næste Aar med Gaardfæstet, for at Boet og Arvingerne kunne komme til at høste, hvad Gaardfæsteren har saet.